

Daniel Defo

**Çı Robinzon Kruzo heyrətinə
jimon iyən çəy macəron**

ЛитРес: Самиздат
Москва

УДК 82-311.3
ББК 84(2)6
Д39

Defo D.

Ç1 Robinzon Kruzo heyratinā jimon iyən çay macəron / Defo D.;
ред. Əhmədzadə Z., Kazımov H., Ali J.; худ. Qrandville J.; перевод
Məhmudov Ə. R. — Москва: ЛитРес: Самиздат, 2021. — 180
с.

ISBN 978-5-532-96803-5

300 sore ki, inqilisə ənvıst D.Defo «Robizon Kruzo..» roman sinniku bə şikirə nıbiə əhandon həmə hədəyon oqətedə, əvoni çəçəş kardədə. Qəyştı ğəzo bəpeşt insoni lınq nıqınıyə sərküədə vıstı həşt sor coyli-coylinə mandə insoni humanistəti, pandinəti, insonəti penə fayədə qətey bo əhandonən omuteyro vey molyətinə mijonin. «Robinzon Kruzo..» bə tolışə zıvoni peqordoniyə biə iminə romane. Həmonə vaxtiku dəvardə 85 sorədə həmə tolışə xəlqi statusədə, həmə xəlqi taleədə vey dəqəşətiyon biən. De peyəqordoni dastərizi, stil oqətə çəmi, roman de latınə qrafika onə biə isətnə tolışə zıvoni əlifba rıçə formada edaşte biə. Kitob həmə Rusiyada jiyə tolışəzıvonə əhandon, xəreməvonəti fakultonədə handəkəson iyən zıvoni otırınonro nəzərədə qətə biə.

Содержание

Vəsə	5
I fəsil. Çı Robinzoni xıyzon iyən çı ıstə kəykuşon çəy tıle	6
II fəsil. Dıyoədə iminə ğəziyə. Bə Gvineya səyohət	8
III fəsil. Çı Robinzoni əsirəti. Tıleş. Bə Brəzilya səyohət	12
IV fəsil. Robinzon bə Brazilya şedə. Nubəsətin bə dıyo beşedə iyən bə fəlokət eqinedə	26
V fəsil. Çı Robinzoni inson nıjiyə cəzirədə çı qəmiyo çıyon bə dast varde iyən kə eje	33
VI fəsil. Çı Robinzoni cəmi şeyon bəştə kə kırne. Bə bız iyən bə bızə balə ros ome	43
VII fəsil. Çe Robinzoni təğvim. İstə kəy duz karde	45
VIII fəsil. Har rujnəni ğəziyyə. Buməlarzə	50
IX fəsil. Robinzoni çı bədbəxtəti dıçobə qəmiyo şe vardeş. Noxəşi iyən ğossə	61
X fəsil. Robinzon, ıstə cəzirə muajinə kardə	68
XI fəsil. Robinzon bə məğarə oqardə. Kaşfe hozıəti	72
XII fəsil. Robinzon ğab-ğəcəğ hozı kardə	77
XIII fəsil. Çı Robinzoni lodkə hazı karde iyən tojə olət duteş	80
XIV fəsil. Robinzoni çı naştınənısə qıləy qədə lodkə tumo kardeş iyən çı cəzirə ətrofədə bə səyohət beşəş	86
XV fəsil. Çı Robinzoni kujbızon pemujne	92
XVI fəsil. Çəş kardənıbə vahimə. Çı ğələ mehkam karde	97
XVII fəsil. Çı Robinzoni bəştə cəzirə çı yam-yamon ome bovə kardeş	102
XVIII fəsil. Çı vəhşiyon nubəsətin bə Robinzoni cəzirə ome. Çı qəmi eşe	107
XIX fəsil. Robinzon nubəsətin ıstə cəzirə dəqəşkardeyo kulşiyədə	111

XX fəsil. Çı Robinzoni qıləy vəhşi xılos karde çəy nomi Cumə noe	115
XXI fəsil. De Cumə qəpje iyən çəy omute	123
XXII fəsil. Robinzon iyən çı Cumə lodkə tumo karde. De vəhşiyon çanq karde	130
XXIII fəsil. Çı cəzirə tojə cəmaət. Çı inqılison ome	147
XXIV fəsil. De ğulduron canq karde	161
XXV fəsil. Kapitan tojədən çı qəmi komandan be. Robinzon ıštə cəzirə tərq kardə	170

Vəsə

Çe İngiltərə nomdarə əniyişt Daniel Defo tobə penc sa qılə nıviştəy muəllife. Mande 300 sor bə nav çəy bə gələm sə im "Çe Robinzon Kruzo çoçinə macəron" romani sıxani dırıştə mənədə dınyo ədəbiyoti tarixədə misliş ni. Besədoynə kino vaxtonkuş qətə tobə imruijnə bə im romani səpe Amerikə, Avropa, Asiyə keşvəronədə xəyləki bədii film kəşəşone. Əsər bə sivilə dınyo zıvonon vote bəbe ki, həmməy peqordoniyyə biə. Im tərcumə siyahi XX-nə sasori 20–30-minə soronədə çe kəmmuniston dəvuniyyə "Lenini milliyə siyasəti", "Bə rəğ-rişə oqardemonə siyasəti" səkiştədə hətta tobə ə vaxti iştən nıviştəyış nıbiə, bə çand qılə kamkoə səvetə xəlqon zıvonon hisob həniyən qəncin be. Həmonə zıvononədə qıləyniyən tolişə zıvone. Səvetə dəvləti cəmi 10 sor dəvom kardə milliyə-mədəniyyə siyasəti intibahi vaxtədə de Ə. R.Mahmudovi tərcumə, de Z.Əhmədžadə redaktorəti, iyən de İ.Abdullayevi məsuliyyəti 1935-nə sori "Robinzon Kruzo" Bokuədə çapo beşe. Çə vaxtiku 85 sor dəvardə. Bəvədəən, bənəy isətnə, tolişə zıvoni əlifba çe latinə nıviştəmoni səpe onə biəbe. Mande ki, isəti tolişə əlifba çı ə vaxti qıləku qədəy fərgə dodə. Im tojə nəşrədə həmonə hərfə fərgən, əlbəttə, bə nəzər sə biən. Bə tərcuməvoni nə stili, nəən mətnədə bə çəy səçin kardə sıxanon gələm dənəə biəni, gəyzi 3–4 qılə sıxani. Ki, bo imruijnə əhandi dərəcəy saxt nıbeyro, əvon de co tolişə ekvivalentə sıxanon əvəz kardə biən. Əve, im tojə nəşr həm yoliku bə ruk bo həmə əhandon cobeyiş mumkun nıbiə qıləy hande bəbe, həməni de tolişə ədəbiyyə tərcumə tarixi, de tolişə zıvoni iştəni ovci tarixi gəl biə bo otironon qıləy molyətinə baxşəye. Dınyo ədəbiyoti lesionədə biə "Robinzon Kruzo" tolişədə bo təkrar nəşri hozə kardəsə bə çəmə gurbinə zıvonəzinə alimon-bə Allahverdi Bayrami iyən bə Rasim Heydərovi də molyətinə məsləhətonro sepaş votedəmon. Romani iminə nəşri bə ərsə beşeyədə zəhmət əkəşə Ə. R.Mahmudovi, Z.Əhmədžadə, İ.Abdullayevi şərəfinə nomon tolişə xəlqi qənə virədə heç vaxt benıbəşe.

Cabbar Əli, otirinə tarixəvon

Diana Montqomeri, otirinə zıvonəzin.

I fəsil. Çı Robinzoni xıyzon iyən çı ıştə kəykuşon çəy tıle

Çımı dədə mını çı məhkəmə qıləy davlətmandə koəbə karde fikədəbe. Əmo mı diyoədə səyohət kardem ve pidə, həmişə vaxt bı barədə fik kardəbim. Çımı dədə çımı im fiki bəsə dəqiniyyəbe. Ruyi mınış bəştə utoğ hele karde qıləy rıkinə holədəş vote:

– Mı ıştı fiko dəvardəyon zındəm. Tı ıştə kəo tıle pidə, im qıləy be ağlə koy. Tı çı fikiku bəpe das peqətiy. Əqəm bə çımı sıxanon quş bidoş çı kəyku bə benton benışoş, bəvədə az bıvotono qıləy çokə dədə bəbem; ne, əqəm bəmi quş nıdoş bənəy tıle bə axməğə fik dəşoş, bəştı sə veyə fəlokəton omeyo xotocəm bibi!...

Əv dımı sıxan kardeyədə çəy sədo larze-larze hostə-hostə im sıxanonış əlovə karde:

– Tı imi bəsə dəqiniyəninış ki, tı çəmə iqlə təkə avlodiş. ıştə nənə holi bənəzə buə... Əv bəştı cobe dəvom nibəne harde.

Mı, əv sıxan kardeyədə be ixtiyor çəy çəşonku dimisəş emə çəşə ason vindəbim. Əy mınış çanə bıvotoş pidəşe iyən bo cımı səadətiyo kulşiyədəbe. Biçimi qoroşən çəy votə sıxanon bəmiş ve təəsir karde. İ kərən həni çı diyo səyohəti barədə fik nıkarde bə gərəor səy.

Gərəor doe hoson be. Əncəx çə gərəori piyo mande mumkun nıbe. Çan ruji bəpeştə im çokə gərəor ıştə navkonəni mehkəməti dəmande qin karde. Oxo çəyku hiç əsəri nımande. Dıştə dədə sohbət kardeku dı haftə bəpeştə çı kəyku tıle fik ojnən mını norohət kardəbe. Oxo bə gətiyə gərəor oməym. Qıləymi çokə vaxti pəydo karde ıştə nənəm bə itərəf okirniy bəyım vote:

– Çımı həydə sinnım hese, həni bo məhkəmə koəbə beyo cımı vaxt dəvardə. Bəvotemon ki, bə qıləy vəkili katib bim; nabəna zındəm ki, ve vaxt bəy golloğ karde nimənə, bə diyərə məmləkəton tılənimim. Mıku bə dınyo nəve qıləy yolə həvəs hese. Im həvəsi ıştə səo bekarde nimənə. Bə har golloğiyən dəşim əy bə sə bekardeyo səbrım nibəbe. Xahiş kardəm çımı dədəku bomono izin bısənən, bıda bahaştı i kərə diyoədə səyohət karde təcubə bıkəm. Bakam im səyohət hiç bəçımı xoş noməy. Bəvədə bəştə kə obəqardem, çı səyohəti fiki ıştə səo bebəkardem, həni i kərən çı

kəyku bə kəno şe fik dəniməşi. Çokiş ime ki, çımı dədə bı koy rozi bıbu, joqo nıbu bo tıleyo məcbur bəbem.

Çımı nənə çanə bıvotoş rıknəyn be iyən:

– Dıştə dədə əbiə sohbəti bəpeştə tojadən ıstı bı fik dəşe təəccub kardəm-votışe. – Əy ki, tıku çı fikiku qarde tələbış kardəbe. Isət ki, tı ıstəni pidə tələf bıkəy,hejo, bı sahat şe bəneş. Əncəx əy bızın ki, nə mı, nəən ıstı dədə bo səyohət kardeyo ro nibədomon.

Çımı nənə çımı saxanonış bo çımı dədəş qəpyəbe. Mı ımım peşo zınəy. Çımı dədən çımı fiki dəqeş beku ve gəmgin bəbe bəcımı nənəş votəybən ki:

– Əv ıstə məmləkətədə xoşbəxt əzini be; əqəm bə səyohət beşo bə dıno oməkəson sof bədbəxtənədə bənine. Ne, az bimi rozi be nimənə.

Çı əhvolotiku itkə bəpeştə bomono qıləy mınosibə firsət eqını Qıləymi dus hesbe. Əv ıstə dədə qəmiyədə bə London şənin iyən oqardəninbe. Dıştə bə ico bə səyohət beşəş iyən qəmiyədə çımı be pul şeş izohış karde. Mınən ıstə dədə-nənəku be izn,-qıləy bexəyrə rujədə – bəştə dusi qəmi penıştim bə London bə ro dəqınim.

II fəsil. Dıyoədə iminə ğəziyə. Bə Gvineya səyohət

Çəmə qəmi çı Ğamberğə hələ beşənibe ki, bə qıləy şiddətinə voy, bə vahiməynə ləpon dıço be. Mı ıstə umrədə bə dıyo beşənibim. Bəçəy qoroşən çımı hol dəmande xərob be.

Əmo vo şe-şe şiddət kardəbe har tərəfi barzə ləpon əhotə kardəbin.

Har qıləy tojə omə ləpon əməni ebardeş çəş kardə bedəbe iyən hakənəy qəmi bə dıyo bin nişte təki çiyədə joqo zındəbim ki, həni i kərən bə dim benibəşi. Əqəm səğ mandim, bəkə ıstə dədə toniku oqardəym, ıstə çəmi umrədə həni i kərən bə qəmi penişte, bə dıyo səyohət karde fik dənışeyo həzo kəronım ğəsəmım harde.

Im məəneynə həməni çokə fikən çanə ki, ləpə dəvomış karde mıküş das nıkəşəy. Əmo vo sokit be-be, ləpon hite-hite mınən dəmandim bə dıyo pemujiye. Əmo cəmi ruji dorozı (çunki hələ çı sə bə qıy omeku rəxənibim). Şanqovəsəy həvoş okarde, ləpə nişte, çı həşi ətrofədə itkən avə nibe həşi nişte; qıləy sokitə çokə şəv eqını. Çəy maşkinən joqo dəvarde.

Çı həşi ruşni jiyo sokitə dıyo, ıstə umrədəm nıvində mənzəron əks kardəbe.

Şəvi həmə de şinə hanim dəvordınıy. Çı dıl bəyəndı qınekum hiç əsər-ələmət nımande. Çımı kəfən oməbe. Mı hələ zinə şiddətinə iyən be əmonə ləpə ofəyə çı dıyo bı rəy sokitbeş iyən bə joqo çokə mənzərə seş heyron mandəbim. Bı vaxtədə mini dıştə bə səyohət bekində dus çımı toniku oməy dasış çımı duşisəş yəy:

– Ha, hələ bıvot binəmom çı zinəni qədə voy bəpeştə ıstəni çoknə hiss kardəş? Mərc bəqətem ki, tı tarsəş. Bəştə qıy bıqət!-votişə.

– Qədə vo? Əcəb qədə vo be. Mı bı cur vahiməynə ləpəm bəştə yodım vərənibe.

– Ləpə? Ay səfe, joqo zındəş ım ləpəy? Hələ ım komvırəy, ım çiçe ki! ım hiçə koy! Mehkəmə yolə qəmimon bibu bə joqo ləpon hiç əhmiyyət nibədomon. Duze tı çı dıyo səyohəti vindəni, əmo ojnən tarse mənəş ni.

Çokiş ime ki, bışəmon punş¹ hozı bıkəmon, ləpə ıştə yodo bekəmon. İ kərə hələ diyəkə bini həvo çoknə çoke.

Şimon punşimon hozı karde, mı iyən peşoməme, bə kef oməym, har şey ıştə yodom bekarde. Həvo sokit be-be dəmandim çı ləpə mini ebardeku nitarse. Təhlukəynə vaxtonədə hardə gəsəmon, doə vəədonım həmə çı yodo beşe.

Çəmə səfə şəşminə ruji bə Yarmuti liman oməymon. Həvo çokbe. Əncəx çı fırtınə bəpeştə əbiə vo bə çəmə dimi tərəf qıneku de suruəti bə roy dəvom karde mane bedəbe. Çı Yarmuti limanədə lobərimon eğande

¹ Curi tında şərobe.

tosə həvo okarde haft-həşt ruj çəş kardəyo məcbur bimon. Bı mıddətədə bə liman veyə qəmiyon oməyn. Əmo anə bə di dənıqıneyo ov ros beyədə (məddə rəmonədə) bə ru əzınimon dəşe. Əncəx vo hələ züsə be. Penc ruj dəvardə nıbe hənişən bərk karde; lobər iyən çı lobəri jıyonımon mehkəm beku matrosən bo qıləy təhlukə sə nıdoeyo əmin bin. Əmo çəy maşkinə maştə rəbədəku voy həniyən bərkış karde iyən itkə dənıvarde ki, qıləy vohiməynə tufoni səş doy. Isət vohimə iyən həyəcon çı matrosən dimədə hande əbiy. Mı, bə kapitani kəyut çan kərə dəşim-beşim, bə koəkon qıneyo şeyədə cımı toniku dəvardəyədə, de nimə sədo: «tələf bimon, tələf bimon!» voteş məsəme. Çı peyoən çəmə matrosənədə qıləy, navədə bəçəmə nezi əbiə çı qəmi eşe xəbəş doy. Dıqlə co qəmiyonən ıstə lobərişon sındiniyəbə bə dıyo şəbin. Əvoni çiy çəş kardəbe. Ləpə çəvon doronış arıştəbe.

Şəvi nimoni bəjiye, bə jinə ambon diyəkardeyo eşə qıləy matros de qıləy fəlokətinə xəbə bəpe peşe. Dəmande zikkə ye, çı ambo de ovi purbe xəbəş doy. Çı hodisə duz be xəbə zıneyo vıgandə qıləy coqlə votışe ki, çı qəmi dılədə tosə çə anqış ov hese.

Bəvədə kapitan:

– Həmə bə tulumba! Ov bə daşt bəpe şodoə bibu!-votışe, hıkmış karde.

Tosə ım sıxanon məse cımı dıl bənəy biyə biriyəbə. Bəmi joqo omedəbe ki, mardəm; berdəm bəpeştə qınim. Matrosən mınışon ros karde bə koy koməq kardeşon tələb karde. Co çorəş ni, mınən dəvon bə i co, bə çı tulumba peş beşim dıstə zu dəmandim ovi bekırne. Bı vaxtədə çı vo nadə mande nızıneşon zınə kali qədə boə qəmiyon ıstə lobərişon peqəte bə dıyo dəro dəqınin. Çəmə toniku dəvardəyədə əvoni xəbədo kardeyo bo top gənde kapitani əmrış doy. Obə topon qullə sədon məsəy çı hiç şeku bə sə dənıqınem qoroş joğom zınəy ki, qəmi vilo be. Bəvay tarsi ıstəku şim. Hiç kəsi bəmiş fik nıbe. Bə cımı sə çiç ome bə hiç kəsi nəzə nıbe. Cımı mardəşon qımon karde çəvonədə i kəsi cımı lınqonkuş qəte bə i tərəfiş okırniy cımı əvəzədə bə tulumba sə beşe.

Tosə dəlarze nubəsətin bo ovi bekırneyo dəmandim koməq karde. Əmo ov ha dəğəsə ziyod ojnən ziyod bedəbe. Əqəm ləpə bılıtoən çəmə qəmi eşe oşkore. Bo çəmə xılos beyo hiç itkən umi nıbe. Çı limano bə hiç vırə şe nəzınimon. Kapitanı topış doy gənde bə koməq hele kardeədəş dəvom harde.